

Dissertatio

unus ex ipsis. Curam illorum habeat, & sic confide, & omni curâ tuâ explicitâ recumbe, ut lateris propter illos, & ornamentum gratia accipias coronam, & dignationem, consequaris corrugationis. Loquere major natus, decet enim te. Primum verbum diligenti scientiâ, & non impeditus musicam. Ubi auditus non est, non effundas sermonem, & importune noli extollis in sapientia tua. Gemmula carbunculi in ornamento auri, & comparatio musicorum in convivio vini. Adolescentis loquere in tua causa vix. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsuum. In multis elo quasi inscius, & audi tacens simul & quarens. In medio magnatorum non profumas; & ubi sunt fenes non multum loquaris. Horâ surgendi vniuersitatis praeceps autem prior in domum tuam, & illuc avocare, & illuc lude. Et super his omnibus benedictio Domino, qui fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis. Hacce convivis leges praescribit Sapientes, cum felicitate convivia communis symbola intruebantur.

Hæc autem observatu dignissima in Scriptura & veteri Hebræorum historia: repudiavi modò quadam ex Authoribus delibanda de recenti Hebræorum confuetudine. Culina utensilia omnia ne cuius unquam usibus, nisi forte Judæi, deserzierint, sedulè carent; sunt etiam multi in scriptilibus religiosores, quæ si acceperint calidum aliquid continentia, statim in terram projecta confringunt, metu ne quid vetitum à Lege retinuerint. Si vero è metallo confecta vase nauci fuerint, sive etiam lapidea, cum non facile noxiâ imbuant qualitate, quemadmodum solent scilicet, ideo igne sive calenti aquâ purgata permittuntur. Statim vero ac culinarium aliquod utensile emunt, sive vitreum illud, sive fistile, sive metallum, mari sive flumini, vel multæ affuse aquæ immergunt, quasi summanni in illis munditiem affectantes. Sua habent vase pro laeticiis, ceterisque ejus generis, sua pro carnivibus; vetitum enim sibi esse credunt una simul carne lacteque vesca. Sunt etiam utensilia pro solemnitate Paschali, quæ ne contigisse quidem fermentatum panem debent (d). Religiosiora sunt hæc, imo & superstitionisora, quæ ut à veteribus Hebreis observata credamus.

Undecima matutina hora pro capiendo cibo in Talmude determinatur (e): si quis ultra distulerit, de salute sua pericitatibus creditor; est enim, inquit, famis oltum patens, & corpus nutrimentum efflagitat. Si denegetur, illud in se conversum se ipso nutritur; quemadmodum in ursis faviente hyeme solet contingere. En preclarâ Judæorum Philosophia. Antequam mensa assideant, potissima illis cura, ut manus lavent. Plura in eam rem levia, prorsus & puerilia praescribunt Rabbini, apertissimum de ingenio illorum documentum. Si quis manus lavare neglexerit, ille nihil minoris criminis reus est, quam cuius foemina prostituta damnaretur, ait Rab. Jore in Talmud. Panem tangere lovis quidem, sed non bene abstolis manus

bus, perinde est, ait Rabbinus alter, ac si impurum aliquid comedetur (f). Quicunque lotis rite manibus discumbit, salva ipsi sunt omnia, nihilque ipsi è cibo periculi imminet. Cavendum tamen ne cùm manus lavantur, annulus digitus inferitus habeatur; facilè enim sub illo purulentum aliquod retineretur. Narrant Rab. Jesua in carcere detentum, cum ardam aded aquam haberet, ut vix ad arcendam è siti mortem sufficeret, maluisse tamen de vita periclitari, quæ ut officiis lavandi manus decesset. Illud dignum tanto Rabbino effusus: quicunque illotis manibus vesicunt, ille dignus est morte (g). Eadem superstitio Judæorum lotio frequenter in Evangelio recurrat (h). Ubi etiam illud observatum legimus, ut manum extremite prius abluta, aqua deinde ad cubitum deduceretur, majoris securitatis gratiâ. Prius autem lavant famili, deinde filii, omnium postremi mater ac tandem Pater. Absolutâ coenâ iterum lotio manum vultusque.

Statim à manibus ablutis mensa assident, nequid enim spatum temporis inter hæc duo intercedat, sedulè carent. In mensa, panis integer adjecto sale apponitur, qui scilicet panis à Patre familias, sive à Rabbino, si forte adsit, acceptus medius funditur, ita tamen, ut partes maneant indivisa. Tum posito iterum in mensa eidem panis manus imponens, benedictionem pronunciat, his verbis conceptam: Benedic sis, Domine Deus noster, Rex mundi, qui producis panem è terra. Hanc orationem claudentes convivæ, respondent Amen; statimque Rabbinus frustulâ aliquo panis accepto, illud in sale, sive in jure carnarium immergit, atque ori tacitus imponit. Dein panis in frustula divisus, inter Convivias distribuitur. Porro hinc prestandis ceremoniis, duo saltum vel tres convivæ mensa adhibendi sunt. Si unus adseruit, seorsum benedictionem pronunciat. His ritus peractis, Rabbinus utrâque manu sive calicem vini capiens, dexterâ manu elevata tibi benedic: Benedic sis, Domine Deus noster, Rex mundi, qui vinea fructum creasti. Eadem servatur benedictionis formula, cum cervisia sive confessus è cedro potus apponitur, & cum ad potandum sive cibo invitantur, eâ tamen occasione singulis seorsum precantibus. Super aquam nulla benedictio. Hæc omnia excipi integrer. Psalmus 22. Dominus regit me, nibil mihi deerrit: in loco pascha ibi me collocavit. Leviter inter se discrepant Leo Modena (i), & Buxtorfius (k); ille enim ab afferentibus recitari Psalmum testatur, addens infusor, Patremfamilias è benedictio pane tantum singulis convivis distribuere, quanta est oliva magnitudo, ex quo, inquit, capienda cibi exordium dicitur. Testatur etiam iteratis potionibus iterari etiam benedictionem supra descriptam. Buxtorfius vero afferit, recitari à Judæis benedictionem aptam rebus quibus adserbitur; quam, ait, toties iterant, cum novæ dapes, sive novum vinum nunquam antea degustatum apponitur.

Plu-

f Tract. So-
tab c.1.

g De Rabb.
Akiba in Tal-
mud. Tract.
Egubim. c.2.
Vide Interpp.
in Marc.7. 3.
4.

h Matth.15.1.
2. 3. Marc.7.
2. 3. 4.

Ritus mensæ
assidenti.

i Cere monia.
Jud. par.2. c.
10.
k Synag. c.7.

De re Cibaria Hebraeorum.

In conviviis modestia. * Vide Buxtor.
loc. cit.

Plura à Rabbinis praescribuntur (*), ut modestia & temperantia leges in convivio serventur. Jubent tabulam veluti Altare Domini suspici, sal enim veluti sacrificiorum symbolum habendum est. Mōnent, ut inter cibos capiendos oculi Dei in convivas intenti respiciant, iuxta illud Deut. 14. 23. Ezech.41. 22. Et comedes in conspectu Domini tui. Paterfamilias longiore aliquam moram in mensa trahit, si forte mendicus aliquis cibo juvandus apparuerit. Ne cibi ad satietatem usque capiantur curandum est; scriptum est enim Deut. 15. 11. Non deerunt pauperes in terra habitacionis tuae, i.e. non deerunt viri, quibus ad satietatem panis non sufficitur. Summâ religione observari panem jubent Talmudite (1). Quare, inquit, neque super panem aliquid apponendum est, neque panis ceteris rebus subiecti, quod magis prominat, neque projiciunt, sive in terram incauti decidere permittunt, severè animadverterat [m]. Observat ille ne quid contra eas prescriptas regulas committatur, transgressores misericordia corripiens egestate. Docent Eliam Prophetam convivis omnibus adesse, sicut & singulorum Angelorum dum temporis dicta omnia & facta conviviarum notare. Si quid minus honestum pravumque loquantur, prompti statim occurrentes Angeli mali dissidia inter illos & querelas exuscitant. Ea de Angelis opinio convivias detinet, ne vel retro, sive à latere reliquias cibi projiciant.

In exitu mensa frustulam aliquod panis superfit curant, ut 2. Par.3. 10. ad literam implant: Ex quo eoperant offerri primis in Domo Domini, comedimus & saturati sumus, & remanerunt plurimi. Alius est sanè hujus loci sensus; sed omnium superstitionum suarum authoritas è Scripturis à Judæis repetenda est. Quamquam alijs hujus frustuli in mensa reliquationem ducant ex benedictione post prandium recitandâ, quæ scilicet in vacuum recideret, nisi aliquid remaneret in mensa. Cultros claudunt, quod scilicet mensa Altaris Domini similitudinem referat; ne ferrum autem in Altari ponatur, cautum est. Recitant nonnulli Psalmum 66. Deus misereatur nostri, & benedic nobis. Tum Paterfamilias vitrum calicem aquâ prius ablutum, affuso dein mero plenum in altum elevans, intonat: Domine, illum benedic nos, de cuius bonis nos comedimus. Ceteri statim: Benedic nos sit ille, qui bonus suis nos complevit, & bonitate suâ pavit. Continuat ille post hæc prolixam orationem, datus singulis vini ejus calicis haustu, ipse reliquum potat, totaque dein ceremonia absolvitur.

Paulò alter Buxtorfius; narrat enim è mensa surgentes ante gratiarum actionem & benedictionem manus lavare, qua ce-

remoniâ peractâ, Paterfamilias orationem recitat, Deo gratias agens, qui bonitate suâ homines & creaturas simul omnes satiat; qui Patres suos ex Ægypto eductos in possessionem Chanaanitidis immisit, sœdis cum populo fancivit, fœderatique Legem tulit, adjeclâ promissione; ut in æternum, se curante, servaretur. Rogat deinde, ut miseratione urbis Jerusalem & Templi tangatur, ut prostratum Davidis solium viventes adhuc restitutum aspiciant, ut Eliam mittat & Messiam, eductosque è diuina captivitate soletur, ut ab egestate faciat immunes, ne scilicet sive elemosynam corrigare, sive mutuò aliquid à Christianis accipere, (quos sub nomine carnis populi, & maledicta creature diris devovet) cogantur. His precibus alias adjungit postulantes, ut à Domino sustentari, atque à iugo Christianorum relevari mereantur; ut avite religionis sedem repetant; ut largo benedictionum imbre, mensam, unde cibos assumperunt irroret; ut tandem divitiis omnibus bonisque populum suum velit cumulatum. Claudunt adstantes orationem solemni illo: Amen s. simile adnectunt verba Psal. 33. 10. 11. Timete dominum omnes sancti ejus, quoniam non est inopia timentibus eum. Egerunt (Hebr. leunculi) & esurierunt, inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.

Olim Rabbini constituerant, ne in ea Mensam carnis omnibus adesse, sicut & singulorum Angelorum dum temporis dicta omnia & facta conviviarum notare. Si quid minus honestum pravumque loquantur, prompti statim occurrentes Angeli mali dissidia inter illos & querelas exuscitant. Ea de Angelis opinio convivias detinet, ne vel retro, sive à latere reliquias cibi projiciant.

In exitu mensa frustulam aliquod panis superfit curant, ut 2. Par.3. 10. ad literam implant: Ex quo eoperant offerri primis in Domo Domini, comedimus & saturati sumus, & remanerunt plurimi. Alius est sanè hujus loci sensus; sed omnium superstitionum suarum authoritas è Scripturis à Judæis repetenda est. Quamquam alijs hujus frustuli in mensa reliquationem ducant ex benedictione post prandium recitandâ, quæ scilicet in vacuum recideret, nisi aliquid remaneret in mensa. Cultros claudunt, quod scilicet mensa Altaris Domini similitudinem referat; ne ferrum autem in Altari ponatur, cautum est. Recitant nonnulli Psalmum 66. Deus misereatur nostri, & benedic nobis. Tum Paterfamilias vitrum calicem aquâ prius ablutum, affuso dein mero plenum in altum elevans, intonat: Domine, illum benedic nos, de cuius bonis nos comedimus. Ceteri statim: Benedic nos sit ille, qui bonus suis nos complevit, & bonitate suâ pavit. Continuat ille post hæc prolixam orationem, datus singulis vini ejus calicis haustu, ipse reliquum potat, totaque dein ceremonia absolvitur.

Lac, buty-
rum, caseus.

Vide Leon.
Moden. c.6.

Ca-

Caseum, eujus ipsi coagulum oculati testes non exploraverint, vetitum sibi ducent, metu ne forte lac aliquod vetiti animalis habeat admixtum, vel saltem pellis aliquid in coagulo latuerit; quæ simul ab imprudentibus unà cum caseo degustata reos prævaricatae Legis damnet. Accedit alia timendi ratio, ne scilicet lebes idem pro caseo, qui forte pro elixandris carnibus, adhibeatur. Quem itaque caseum oculati testes exploraverint, hunc signo aliquo apposito distinguunt. Carentne communi igni juxta positum lac & carnes decoquantur; sicuti ne communi utræque fercula mensæ apponantur; vel si forte apposita fuerint, curant saltem distinæ subsint utrius mappæ, neque è regione, vel juxta posita se invicem respiciant (*p*). Quicumque carnes degustaverit, illi unius vel etiam sex horarum spatio (quæ est superstitionis religio) a lacticiniis abstinendum; quanquam & in eodem convivio utrumque permittitur, modò fricatis dentibus & ore, arentisque panis frustulum mandentes, odorem omnem & saporem carnium absterserint.

D Buxtor. Syn.
eg. Jud. c. 26.

Sanguinis
infus, interdi-
ctus.

Quæ in Lege conceptis verbis exprimitur sanctio, ut à sanguine abstineant Judæi, religiosi ab illis servatur; nullum enim terrestre animal in cibum adhibere sustinet, quin prius jugulatum ab omni sanguinis admixtione repurgetur. De pisibus nihil curant, rati nihil de sanguine piscium in lege caveri; quippe qui alterius sit à sanguine terrestrium naturæ. Jugulari autem animal non nisi à peritissimis datum, cùm plura sint minutissima observanda, puta aptum tantæ rei temporis, locus selectus, benè limatus culter, quod citò sanguis & non interruptus difluat. Excipiendus est autem sive in cinerem, sive in terram sanguis, exceptusque statim operiendus. Neque ritè jugulare, aut è vena animalis sanguinem haurire vulgaris peritiæ & eruditionis res est. Amplioribus voluminibus grandis hæc scientia continetur, ubi minutissima quæque Doctores prosequuti sunt; iisque à studiosis Judæis evolutis, cùm intima ejus scientiæ pervaderint, accedente insuper exercitationis peritiâ, testimoniales literas à Rabbino accipiunt, quibus publicum documentum de viri solertia reddatur, idoneusque habeatur ab omnibus, ut jugulare animal & ritè examinare, tum ab eo jugulata tuto possint à Judæis in cibum adhiberi. Iubentur autem quicunque eas ligant curare, maledictionemque super eis dicentes, ut emptor Christianus carnes illas edens mortem edat, optare.

A posteriori femoris, qua coxendibus jungitur, parte abstinent, memores historiæ Jacob, qui post luctam cum Angelo, contractum ejusdem Angeli tactu femur retulit (q). Sed in Italia eam iniverunt rationem, ut detracto femoris nervo, tuto deinde cætera devorent. Hæc tamen peculiarem exigunt artem, non omnibus Judæis cognitam. Solent interdictam hanc partem femoris Christianis vendere, quam prius maledictis onerasse feruntur, quin & urinâ maculasse in invidiam nominis Christiani (r). Adipem bovis, agni, capræ vetutum sibi Levit.3. ult. censem: *Omnis adeps Domini erit in cunctis habitaculis vestris, nec sanguinem, nec adipem omnino comedetis.* Hæc tamen non nisi de victimis sacrificii præscripta facile judicamus. In sacrificiis enim sanguis, & adeps victimarum soli Domino reservabatur.

Eo usque conceptum in sanguinem hor-
orem provexerunt, ut vel ab ovo in
quo fortè tenuis aliqua sanguinis macula
apparuerit, abstineant. Quare antequam
ovum igni subjiciant, excludunt, & con-
tentum liquorem in lance repandentes,
vel ex uno in aliud ovi putamen trans-
ferentes, sedulò inspiciunt, num aliquid
sanguinis latuerit; quod æstate maximè so-
let contingere. Si pullum aliquem galli-
naceum macaverint, ovis quibusdam fœ-
tus illi sanguinem absorberet.

Laniones, & animalia examinantes. Lanibus hinc varii pro varietate animalium sunt cultri, ampliores in boves, minores pro pecudibus inferioribus. Acutissimos adhiberi oportet, & minimè den-

tatos, alioquin haberentur impuri, sicut ne-
que carnes in cibum permitterentur. Pri-
mò omnium jugulandæ pecudis ligant pe-
des; dein in terram prostratè uno iactu ju-
gulum amputant, nempe exophagum, af-
peram arteriam, & vasa illis juncta; sus-
pensam post hæc in aera victimam sedulè
inspiciunt, num vulneris aliquid habuerit,
sive quid in vessiculis sanguinis retineat.
Si fortè enim simile quid deprehendatur,
tunc interdictæ carnes, cæteris tamen à
Judæis permittæ. Idem & in avibus ser-
vabatur. Cautum est, ne eadem simul die
macetetur vacca cum foetu; quemadmo-
dum nec ovis vel capra cum catulo. Si
quadrupes vel avis purus morticina fue-
rint, sive alio quodam mortis genere, ac
Judæis præscripto intercidérint, nefas
Judæis ex illis degustare. Si ulcere ali-
quo in pulmonibus, vel alibi, sive etiam
interno aliquo vulnere vitientur, esto in-
terdicta. Idem cantum si os aliquod con-
fractum fuerit in membris à Rabbinis in-
dicatis, sive fortè animal in mortis dis-
crimen venisset.

Quod Legem sanguinem vetantem exacter observent, praeter descriptas supra cautiones, illas etiam addunt, evelendi scilicet ampliores venas, nervos, & adipem. Immergunt dein victimam aqua, ac semel lotam iterum lympham puriori lavant. Tum siccanda exponitur in lamina, post laminam in vase perforato, quod scilicet sanguis omnis effluat. Demum unius five duarum horarum spatio evoluto, in cibum permittitur.

A posteriori femoris, qua coxendicibus jungitur, parte abstinent, memores historiarum Jacob, qui post luctam cum Angelo, contractum ejusdem Angeli tactu femur retulit (q). Sed in Italia eam iniverunt rationem, ut detracto femoris nervo, tunc deinde cetera devorent. Hæc tamen peculiarem exigunt artem, non omnibus Judæis cognitam. Solent interdictam hanc partem femoris Christianis vendere, quam prius maledictis onerasse feruntur, quin & urinam maculasse in invidiam nominis Christiani (r). Adipem bovis, agni, capræ vetitum sibi Levit.3. ult. censent: *Omnis adeps Domini erit in cunctis habitaculis vestris, nec sanguinem, nec adipem omnino comedetis.* Hæc tamen non nisi de victimis sacrificii præscripta facile judicamus. In sacrificiis enim sanguis, & adeps victimatum soli Domino reservabatur.

Eo tique conceptum in sanguinem hor-
orem provexerunt, ut vel ab ovo in
quo fortè tenuis aliqua sanguinis macula
apparuerit, abstineant. Quare antequam
ovum igni subjiciant, excludunt, & con-
tentum liquorem in lance repandentes,
vel ex uno in aliud ovi putamen trans-
ferentes, sedulò inspiciunt, num aliquid
sanguinis latuerit; quod æstate maximè sol-
let contingere. Si pullum aliquem galli-
naceum mactaverint, ovis quibusdam fœ-
tum, ova illa statim aquæ, deinde sali immer-
gunt, ut ab omni sanguine repurgentur.
Cautum est Hebræis, ne in cibum adhi-
beant quadrupedem non bifido uncus tra-
nsversus. Ova. Anim.

De re Cibaria Hebraeorum.

495

dientem, neque ruminantem. Abstinent
à sue, lepore, cuniculo, cæterisque Le-
vit. 11. expressis, quanquam aliqui nostrâ
estate ignotis. Carnivoras aves rejiciunt,
sicut & pisces sine squammis, & aliis, ac
tandem omnis generis reptilia. Fit inde,
ut dapes omnes non coctas à Judæis recu-
sent, sicut & caveant ab utensilibus culi-
nariis, mutuo ab aliis quam à Judæis ac-
ceptis, veriti ne quid ex vetitis cibis ma-
culæ, seu vetiti succi contineant; quin &
ab alienis etiam cultris se continent. Cùm
ruri morantur, ipsis sibi dapes parant, em-
ptis ad eam rem vasis fictilibus novis, nul-
lisque usibus antea addictis. Emunt ani-
malia, pisces, & aves adhuc viventes,
mactatis enim paratisque ab aliis nunquam
uterentur.

Solebant olim Hebræi ex farine aquâ subactæ massâ primitias Sacerdotibus & Levitis Domini offerre, juxta præceptum Legis Num. 15. 20. Quantum autem offerrent, nihil præscriptum à Moysè. Sed quadragesimam, & sexagesimam partem DD. determininarunt. Hodie, ut legis memoria aliqua maneret, ex farine aquâ subactæ massâ modicam aliquam portionem crudam igni absumendam injiciunt. Sed ejus cœ remoniæ nulla est obligatio, nisi faring aquâ subactæ massâ 40. ovorum molem æquaverit. Præceptum istud ex tribus unum reputatur, quod fœminas adgit; conficiendi enim panis munus ad fœminas plerumque spectat (s). Quanquam autem aliorum ministerium in re cibaria respuere soleant, in itinere tamen confessio à Christianis pane vescuntur.

Toſā Paschæ octavâ exordio factâ à me
ridie præ vigiliis , ab omni fermentati panis
usu abstinent . Hujus præcepti à Moys
dati Exod. 13. 15. 16. religionem exactiū

observaturi, domum universam sedulâ, quin superstitionâ perquisitione evertunt, ut ne mica quidem panis fermentati remaneat. Exordium perquirendi ante duos vel tres dies capiunt, singula scrutantes omnia, summoventes è loco armaria, arcas, sellas. His peractis, ahenum aquâ plenum ad ignem suspendunt, ut calenti aquâ vasa omnia mundentur. Post calidam affundunt frigidam (t). Lavant etiam merâ aquâ utensilia omnia, quæ ahenum non capit, utlî mensas, sellas &c. Quò autem mundiora sint omnia, forcipe quadam apprehensam ferri ligulam, sive lapillum igne candentes super utensilia aquâ abluenda suspendunt, quasi igne & aquâ purgaturi omnia. Lavant & ahena ebullienti intus aquâ, atque injectis candardibus carbonibus &c. Ea est Hebræorum fermentum supersticio.

Vide Buxtorf.
Synag. c. 12.

Potus vinum.

*u Leo Moden,
p.z. c.8.*

¹ See admirations dignes sur l'œuvre de Gmelin, par J. C. Gmelin, dans la *Annales de Chimie et de Physique*, t. 17, p. 172.

Hebræorum sententia.

Res est admiratione digna, cu-
in Mundo positos, Mund
ferè omnia lateant. Post
quam tot annos & saecula
in disputationibus de Mun
do trivimus, juxta illud Ec
cle. 3. 11. *Mundum tradi dit disputationi eorum, agè habitudinem & structuram ter
ræ, quam colimus, habemus exploratam
quin nec nisi ejus superficiem, minimam
que proinde Mundi partem colimus. Re
liqua omnia ad systemata reducta sunt
coactaque simplices hypotheses de illis for
mare, ab omni præcludimur spe, ut tem
poris beneficio certiora tandem aliqua as
sequamur. Omnia quæ veteres ea de re
excogitavere, sicut & inventa omnia il-*

lorum, sacerdorum successu eversa sunt,
atque novis succedentibus hypothesibus, no-
strâ ætate rejecta. Idem etiam timendum
nobis, ne forte scilicet novis inventis the-
sis, nostra omnia aboleantur. Semper ta-
men plena tenebrarum res erit, atque ar-
duis difficultatum salebris impervia. Vi-
detur plane Deus elegantia & magnificen-
tia operis sui adeò delectatus, ut sibi so-
li artificium omne cognoscendum, atque
inspicendam omnium motuum & revolu-
tionum rationem servaverit. Gustum tan-
tum, & ejus rei tenuem radium nobis
permittit, quantum scilicet satis est agno-
scendæ Artificis sapientiae, non quantum
nostris votis, atque omnia explorandi pru-
ritui sufficiat. Universi ejusque partium